

OHJEISTUKSEN KÄYTTÖÖNOTTO JA SEN TUKEMINEN

- Info esimieskahveilla.
- Info luottamushenkilöille.
- Koulutus lautakuntien esittelijöille ja kaikkien toimialojen toimistosihteereille.
- Koulutuksen jälkeen
  - Substanssiosaaminen lautakuntien esittelijöillä
  - Kirjaamisosaaminen toimistosihteereillä
- Lapsivaikutusten arvioinnin tekijät kootaan aina tapauskohtaisesti.
- Apua ja tukea käyttöönotossa saa sähköisen hyvinvointikertomuksen pääkäyttäjiltä.

Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) yleisohjeistus

2

Loviisan kaupunki

TAUSTATIETOA 1/2

3

- Loviisan kaupunki on Suomen Unicefin yhteistyökumppani. Lapsiystävällinen kunta –toimintamallin tavoitteena on YK:n lapsen oikeuksien toteutuminen jokaisen lapsen arjessa.
- Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) -ohjeistuksen laatiminen on ollut yksi Loviisan viidestä tavoitteesta Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin ensimmäisellä toimintakaudella.
- Tämän yhteenvedon/ohjeistuksen laatimiseen on hyödynnetty
  - kaupungin omien viranhaltijoiden osaamista
  - omassa koordinaatioryhmässä käytyjä keskusteluita
  - vertaisosaamista (Oulu, Jyväskylä ja Sotkamo)
  - Suomen Unicefin koulutuksia
  - erilaisia julkaisuja ja ohjeistuksia koskien lapsen edun arviointia ja nuorten kuulemista.

TAUSTATIETOA 2/2

- Lapsen edun arviointi tähtää siihen, että löydetään lapsen edun kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Lapsen edulla on ensisijainen painoarvo.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa voimassa lainsäätöinä.

Lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleisperiaatetta

1. Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (art. 2)
2. Lapsen edun ensisijaisuus (art. 3)
3. Oikeus elämään ja kehittymiseen (art. 6)
4. Lapsen osallisuus (art. 12)

Oheismateriaalia lapsen edun arviointiin:

[Lapsen edun ensisijaisuus / UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten ennakoarviointi pähkinäkuoressa / UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnassa / Valtioneuvoston kanslia](#)
[Lapsivaikutusten arviointi / MLL](#)
[LAVA Lapsivaikutusten arviointi / STM, OKM & THL](#)

Oheismateriaalia lasten ja nuorten kuulemiseen::

[Opas lasten näkemysten kuulemiseen / UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten arviointi lasten kanssa](#)
[Lasten osallisuus ja kuuleminen / VVM](#)
[Vammaisen lapsen näkemysten selvittäminen / Lastensuojelun keskusliitto](#)

MIKSI LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI ?

Lapsen/lasten etu arvioidaan aina tapauskohtaisesti

VALMISTELIJAT

- Valmistelu on avoimempaa ja järjestelmällisempää.
- Yhteistyö vahvistuu ja vastuu jakautuu.
- Toimintotapojen välinen dialogi kehittyy.
- Yhteys kuntasuunnitelmaan tarkistuu.

PÄÄTÖKSENTEKIJÄT

- Eri päätösvaihtoehdot tuodaan avoimesti esille.
- Vaihtoehtoja on helpompi verrata.
- Valmisteluyhteistyö ja osallisuus vahvistuu.
- Päätökset ovat vahvemmin punnituttuja ja perusteltuja.
- Vastuunjako selkeytyy.
- Päätökset ovat kestävämpiä ja vaikuttavampia.

KUNTALAISET

- Päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja heidän hyvinvointiinsa on pohdittu kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista.
- Päätösten vaikuttavuus lisääntyy.
- Päätöksenteon avoimuus kasvaa.
- Osallisuus vahvistuu luoden luottamusta.

Kuntaliitto 2018

MILLOIN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI ?

6

- Lapsivaikutuksia tulee arvioida, kun päätöksellä voi olla vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Pelkkä jo olemassa olevan tiedon kerääminen (monipuolisestikaan) ei riitä.
- Tarvittavia tietoja ei saa tilastoista.
- Lapsivaikutusten arviointi ei rajoitu vain sellaisiin asioihin, jotka kohdistuvat yksinomaan lapsiin ja lapsiperheisiin, vaan on huomioitava myös yleisesti väestöön kohdistuvien päätösten vaikutukset lapsiin, kuten esimerkiksi kaavoitusta koskevat päätökset.

Arvioinnissa on huomioitava myös muu tilanteeseen liittyvä lainsäädäntö.

7

Esim.

- Varhaiskasvatusta, perusopetusta, lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta, vapaa-ajan palveluita tai kaavoitusta koskeva lainsäädäntö.
mm.
- Varhaiskasvatustalaki 24. §: Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.
- Perusopetuslaki 21. §: Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Vastaava säännös lukioiden osalta on lukiolain 56. §:ssä ja ammatillisen koulutuksen osalta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 126. §:ssä.
- Lapsen oikeuksien sopimus (SopS 59 ja 60/1991): Lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä.
- Perustuslaki 2. §: Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.
- Perustuslaki 6. §:n 3. mom.: Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.
- Perustuslaki 14. §:n 4. mom.: Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.
- Perustuslaki 20. §:n 2. mom.: Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Kuntalaki velvoittaa kuntia pitämään huolta siitä, että kuntalaisilla on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.
- Hallintolaki 31. §: Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.
- Hallintolaki 41. §: Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten (asianosaiskuulemisesta on oma säännöksensä) elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 9. §: Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.
- Laki hyvinvointialueesta 29. § (611/2021): Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Lastensuojelulaki 3. a § (12.2.2010/88): Kunta ja hyvinvointialue järjestävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- Nuorisolaki 2. § (13.4.2007/417): Nuorisolain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin.

Arviointia ei tehdä pääsääntöisesti yksittäisten lasten näkökulmasta vaan lapsia ja nuoria tarkastellaan ryhminä, mutta tarkastelussa otetaan myös huomioon lasten ja nuorten erilaisuus ja yhdenvertaisuus.

Päätös tai toiminta koskee suoraan tiettyjä lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Lähipalvelut
- Varhaiskasvatus
- Lasten ja nuorten harrastustoiminta
- Joukkoliikenne
- Lastensuojelun tukitoimien toteutus
- Nuorisotoimen palvelut tietyllä alueella

Päätös tai toiminta koskee isoa joukkoa lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Varhaiskasvatuksen palveluverkko
- Kouluverkko
- Nuorisotoimen palvelut laajemmin

Päätös tai toiminta koskee haavoittuvassa asemassa olevia lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Vammaisia, kodin ulkopuolelle sijoitettuja tai maahanmuuttajalapsia koskevat kysymykset

Päätös tai toiminta koskee epäsuorasti lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Työllisyyden hoitoon tai kaavoitukseen liittyvät päätökset

MITÄ?

Arvioinnissa huomioitavat tekijät ja esimerkkikysymyksiä:

1. Lapsen näkemykset
  - Mitä mieltä ovat lapsen, joita päätös koskee?
  - Miten heidän näkemykset huomioidaan?
  - Onko heillä riittävästi tietoa asiasta?
2. Lapsen hyvinvointi ja arki
  - Miten päätös vaikuttaa lapsen oikeuteen riittävään vapaa-aikaan ja leikkimahdollisuuksiin?
  - Entä liikuntaan?
  - Elintason ja toimeentuloon?
3. Lapsen identiteetti ja tausta
  - Vaikuttaako päätös eri tavoin eri alueilla asuviin lapsiin?
  - Entäpä onko vaikutuksissa eroa riippuen esim. lasten sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, alkuperästä, kielestä, uskonnosta, perheen tulotasosta?
4. Lapsen haavoittuva asema
  - Päätöksen erityisvaikutukset esim. Köyhien perheiden lapsiin, vammaisiin, kodin ulkopuolelle sijoitettuihin tai eri vähemmistöihin kuuluviin lapsiin?
  - Miten turvataan erityisesti jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet?
5. Lapsen perheen ja muiden ihmissuhteiden vaaliminen
  - Vaikutukset lasten läheisiin perhe- ja ihmissuhteisiin, kaverisuhteisiin?
  - Vaikutukset syrjäytymiseen?
6. Lapsen terveys
  - Vaikutukset fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja oikeuteen saada hoitoa/terveyspalveluja?
  - Sairastumis-, onnettomuus-, tapaturmariskeihin?
7. Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus
  - Vaikutukset psyykkiseen, fyysiseen, sosiaaliseen turvallisuuteen?
  - Kasvu- ja elinympäristöön?
  - Lapsen yksityisyyden suojaan?
  - Riskit ja haitat ilmastonmuutos huomioiden?
8. Koulutus ja varhaiskasvatus
  - Vaikutukset oikeuteen saada sisällöllisesti laadukasta opetusta ja varhaiskasvatusta?

MITEN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI TOTEUTETAAN?

- Pelkästään lapsivaikutusten arvioinnista ei juurikaan enää puhuta vaan lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on osa ennakkovaikutusten arviointia (EVA).
- Lapsivaikutusten arviointiin käytetään [hyvinvointikertomus.fi](https://www.loviisa.fi/hyvinvointikertomus)-työkalua. Sieltä on valittavissa suppea tai laaja arviointi. Tämä työkalu on valmistelijoiden sähköinen dokumenttipohja päätöksenteon tueksi.
- Päätöksen lapsivaikutusten arvioinnin käytöstä tekee toimituksen esittelijä. Esittelijä huomioi päätöstä tehdessään käytettävissä olevan ajan ja muut resurssit.
- Esimerkki: [Aamu-ja-iltapaivatoiminnan järjestäminen Hartolan kunnassa.pdf](#)

SUPPEA VAI LAAJA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI?

Kaksi vaihtoehtoa

Suppea vaikutusten ennakoarviointi

nollavaihtoehdolle eli päätösesitykselle voi tapahtua maksimissaan muutamassa tunnissa 1–2 ihmisen voimin. Päätösesitykselle esitetään tarvittaessa yksi vaihtoehto. Suppea ei aina tarkoita vähätöisempää. Vaikka vaihtoehtoja on vähän saattaa kuvailevasti toteutettava lapsivaikutusten arviointi olla työläs toteutettavaksi.

Useampi vaihtoehto

Keskilaaja vaikutusten ennakoarviointi

vie aikaa muutamasta viikosta kuukausiin. Työryhmään osallistuu yleensä 2–5 henkilöä. Muutamia ihmisryhmiä kuullaan ja asianosaisten näkemys löytyy pääosin jo olemassa olevan ja aiemmin kerätyn tiedon avulla. Nollavaihtoehdolle esitetään vähintään yksi vaihtoehto.

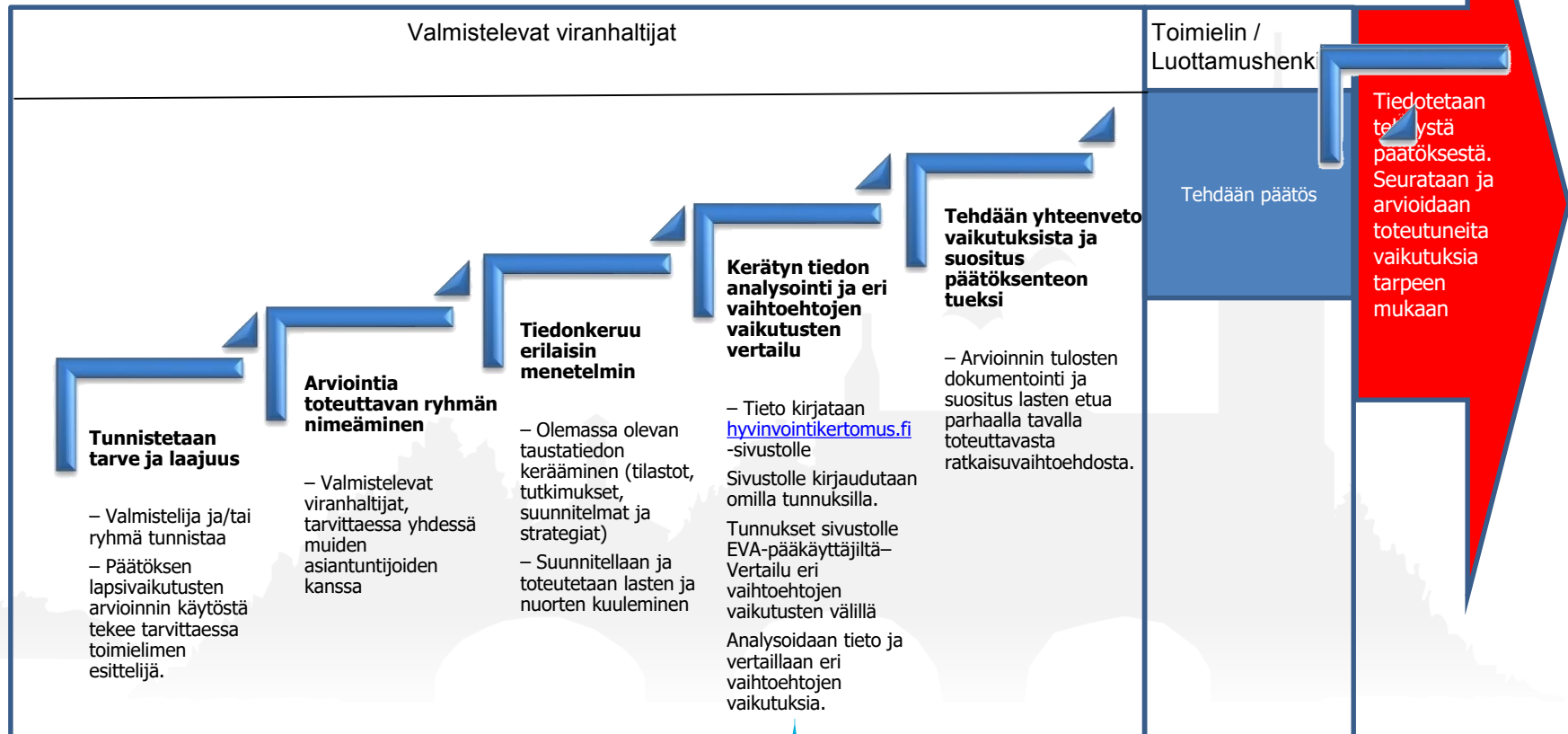
Laaja vaikutusten ennakoarviointi

vie aikaa maksimissaan 6 kuukautta. Työryhmään kuuluu yleensä yli 5 henkilöä ja eri ihmisryhmiä kuullaan monipuolisesti. Nollavaihtoehdolle esitetään yksi, kaksi tai useampia vaihtoehtoja.

PROSESSIKUVAUS: lapsivaikutusten arvioinnin toteuttaminen

12

Toimialojen yhteinen ohjeistus / Valmistelijoiden sähköinen dokumenttipohja [SÄHKÖINEN HYVINVOINTIKERTOMUS](#)

Sähköisen arviointityövälineen ohjeistus

13

Toimielinten esittelijöille ja valmistelijoille

Sähköinen arviointityökalu

- Pohjautuu Kuntaliiton suositukseen (2011)
- [Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa | Kuntaliitto.fi](#)
- [Evataan yhdessä WEB.pdf \(kuntaliitto.fi\)](#) (2018)
- Sähköinen arviointityökalu sisältää myös lapsivaikutusten arvioinnin.
- Vastuu arvioinnin toteutuksesta on toimielimen esittelijällä.
- Jokainen vaikutusten arviointi on erilainen.
- Arvioinnin suunnitteluun ja toteutukseen on varattava riittävästi työaika.

Sähköisen arviointivälineen käyttäjätunnus ja koulutustallenteet

Loviisan pääkäyttäjä

- hyvinvointikoordinaattori Sara Tallsten, sara.tallsten@loviisa.fi, p. 040 676 4561

Käyttäjätunnus

- Toimielinten esittelijät pyytävät pääkäyttäjältä käyttäjätunnuksen itselleen ja työntekijälle, joilla on kirjaamisvastuu.

Koulutustallenteet

- Loviisan käyttöönottokoulutus 8.4.2024 on tallennettu kolmessa osassa. Tallenteet saa pyydettäessä Loviisan pääkäyttäjältä.
  - 2 videotallennetta noin 30 min/tallenne: Työvälineiden (sähköinen hyvinvointikertomus ja EVA-työkalu) yhteinen osa
  - 1 videotallenne noin 60 min: Vaikutusten ennakoarvioinnin sähköinen työväline

Tukea sähköisen arviointityövälineen käytössä

- Käyttäjätunnuksilla sisäänkirjautuneena www.hyvinvointikertomus.fi löytyy lisätietoja ja materiaaleja.
- Tukea saa Loviisan pääkäyttäjältä:
Hyvinvointikoordinaattori Sara Tallsten,
sara.tallsten@loviisa.fi, puh. 040 676 4561
- Tukea saa sähköisen hyvinvointikertomuksen tuelta:
Pääkäyttäjätuki, koulutukset, lisenssit: shvk-tuki@fcg.fi
Jussi Kukkonen, FCG Finnish Consulting Group Oy
puh. 050 56 29 205

Evataan yhdessä!

- Pohjautuu Kuntaliiton suositukseen (2011)
- [Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa | Kuntaliitto.fi](#)
- [Evataan yhdessä WEB.pdf \(kuntaliitto.fi\)](#) (2018)
- Vastuu arvioinnin toteutuksesta kuuluu valmistelevalle viranhaltijalle.
- Vaikutuksia on hyvä pohtia monialaisessa työryhmässä, jolloin saadaan käyttöön laaja-alaisempaa asiantuntemusta eikä yksittäisen valmistelijan työmäärä kasva liian suureksi.
- Esimerkiksi arvioitaessa ennakolta kouluverkkopäätöksen eri vaihtoehtojen vaikutuksia voidaan pohdintaan ottaa mukaan niin lapsia, vanhempia kuin henkilöstöäkin.
- Jokainen vaikutusten arviointi on erilainen.
- Arvioinnin suunnitteluun ja toteutukseen on varattava riittävästi työaikaa.
- Aineistoa voi kerätä kaikilla sellaisilla menetelmillä, jotka tuottavat valmisteltavan asian kannalta merkityksellistä tietoa.

Hyödyt eri tahoille

VALMISTELIJAT:

- Valmistelu on avoimempaa ja järjestelmällisempää
- Yhteistyö vahvistuu ja vastuu jakaantuu
- Toimialojen välinen dialogi kehittyy
- Yhteys kuntastrategiaan terästyy

PÄÄTÖKSENTEKIJÄT:

- Eri päätösvaihtoehdot tuodaan avoimesti esiin
- Vaihtoehtoja on helpompi verrata
- Valmisteluyhteistyö ja osallisuus vahvistuvat
- Päätökset ovat vahvemmin punnittuja ja perusteltuja
- Vastuunjako selkeytyy
- Päätökset ovat kestävämpiä ja vaikuttavampia

KUNTALAISET:

- Päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja heidän hyvinvointiinsa on pohdittu kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista
- Päätösten vaikuttavuus lisääntyy
- Päätöksenteon avoimuus kasvaa
- Osallisuus vahvistuu luoden luottamusta

Lähde: [Evataan yhdessä WEB.pdf \(kuntaliitto.fi\)](#)

Suppea, keskilaaja vai laaja vaikutusten arviointi?

■ **Suppea vaikutusten ennakoarviointi**

- Vie aikaa muutaman tunnin
- 1–2 henkilön voimin
- Nollavaihtoehdolle esitetään yksi vaihtoehto

■ **Keskilaaja vaikutusten ennakoarviointi**

- Vie aikaa muutamasta viikosta kuukausiin
- Työryhmään osallistuu yleensä 2–5 henkilöä
- Muutamia ihmisryhmiä kuullaan ja asianosaisten näkemys löytyy pääosin jo olemassa olevaan ja aiemman kerätyn tiedon avulla.
- Nollavaihtoehdolle esitetään vähintään yksi vaihtoehto.

■ **Laaja vaikutusten ennakoarviointi**

- Vie aikaa maksimissaan 6 kk
- Työryhmään kuuluu yleensä yli 5 henkilöä
- Ihmisryhmiä kuullaan monipuolisesti
- Nollavaihtoehdolle esitetään yksi, kaksi tai useampia vaihtoehtoja.

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

20

VAIHE 1: Päätös ennakoarvioinnin tekemisestä

- Pohdi, onko päätöksellä vaikutuksia erilaisille kohderyhmille ja miten merkittäviä ne ovat.
- Kirjaa vaihtoehdot päätökselle. Vaikutusten arviointi tulee tehdä mikäli päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.
- Ennakoarviointia ei tarvita oikaisuvaatimuksissa, viranhaltijoiden nimeämisissä eikä tiedoksi merkittävässä asioissa.

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

VAIHE 2: Päätösvaihtoehtojen muodostaminen

- Päätösvaihtoehtojen tulee olla todellisia vaihtoehtoja, jotta niiden muodostamisesta olisi hyötyä.
- Päätösvaihtoehdot
  - nollavaihtoehto (mitä tapahtuu, jos asialle ei tehdä nyt mitään)
  - maksimivaihtoehto (millainen päätösesitys olisi parhaimmillaan, jos esim. talouden rajoituksia ei tarvitsisi ottaa huomioon)
  - Sekä yksi tai useampi kompromissivaihtoehto (millainen vaihtoehto olisi realistisin nykyisessä tilanteessa)
- Vaihtoehdot pohjaavat yleensä asiasta käytyyn lähetekeskusteluun, yleiseen kansalaiskeskusteluun sekä valmistelijoiden omaan tietämykseen.

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

VAIHE 3: Vaikutusten tunnistaminen

- Vaikutusten arvioinnissa on tärkeää tunnistaa eri näkökulmat.
  - kuntalaiset
  - ympäristö
  - organisaatio
  - talous
  - vaikutukset lapsiin ja nuoriin.

Ihminen/Asukas

Hyvinvointi, terveys ja terveyserot
 Liikkuminen ja liikunta
 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo mm. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja kieliryhmiin liittyen
 Osallisuus, yhteisöllisyys ja vaikuttamismahdollisuudet
 Turvallisuus
 Työllisyys ja toimeentulo
 Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä digitaalinen esteettömyys

Ympäristö

Ilmasto ja hiilijalanjälki
 Ihmisten elinolot
 Ympäristön terveellisyys/hyvinvointivaikutukset, viihtyisyys ja turvallisuus, virkistyskäyttö
 Maaperä, vesistöt, luonnonvarat ja luonnon monimuotoisuus
 Maaseutu- ja kulttuurimaisema, kaupunkikuva ja kulttuuriperintö
 Rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne
 Varautuminen ja huoltovarmuus

Organisaatio ja henkilöstö

Strategian toteutuminen
 Muutokset johtamisjärjestelmään sekä toimivalta ja vastuunjakomuutokset
 Organisaation tehtävien määrä, laatu ja menettelytavat
 Henkilöstön määrä, asema ja osallisuus
 Henkilöstön työkyky, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen ja yhdenvertaisuus
 Organisaation raportointi-, viestintä-, tiedottamis- ja selvityselvoitteet sekä kielelliset velvollisuudet
 Kumppanuudet: hyvinvointialue/kunta, järjestöt, yritykset ja yhteisöt

Talous ja elinvoima

Organisaation talouden kestävyys
 Väestöryhmien sekä kotitalouksien asema ja käyttäytyminen
 Yritysten toimintamahdollisuudet ja niiden välinen kilpailu sekä markkinoiden toimivuus
 Elinvoima
 Tuottavuus
 Palvelutuotannon ja elinkeinorakenteen muutos

Lapset ja nuoret

Vaikutukset johonkin tiettyyn lasten tai nuorten ryhmään
 Lasten ja nuorten asuminen tai kasvuympäristö
 Lasten ja nuorten ihmissuhteet
 Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet
 Lasten ja nuorten turvallisuus tai turvallisuuden tunne
 Vaikutukset perheiden taloudelliseen tilanteeseen
 Vaikutukset varhaiskasvatukseen ja lasten mahdollisuuteen osallistua varhaiskasvatukseen

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

24

VAIHE 4: Vaihtoehtojen vertailu

- Vaihtoehtoja on vertailtava toisiinsa. Vertailun tulos kirjoitetaan esittelytekstii. Esittelijä ottaa kantaa eri vaihtoehtoihin.
- Vaikutukset kuvataan esimerkiksi rahallisesti, muuten mitattavina kappaleina (kuten väestömäärinä, indikaattoriarvoina tai volyymeinä) tai silloin kun vaikutusta ei voi kuvata rahassa tai mitattavina suureina, verbaalisesti laadullisina asioina.
- Vaihtoehtoja on vertailtava toisiinsa. Niitä voidaan vertailla joko vaikutusten tai tavoitteiden kannalta. Myös epävarmuudet ja lisätiedon tarpeet sekä kiistanalaiset vaikutukset on tehtävä näkyviksi.
- Vertailussa on hyvä käyttää apuna Kuntaliiton suositukseen (2011) pohjaava taulukkoa, joka löytyy sähköisestä ennakoarviointityökalusta.

Esimerkki 1: vertailutaulukko

■ Näkökulma Ihminen / Asukas, Liikkuminen ja liikunta

Lyhyt aikaväli	0	2	2	-3
Pitkä aikaväli	-3	2	3	2
Kuvaus	liikuntamahdollisuudet eivät lisäänty. Riski että jotain hajoaa.	liikkuminen lisääntyy paljon ja heti kun uusi, upea halli on valmis! Uusi tila, uusia käyttäjäryhmiä, uusia toimintoja?	liikkuminen lisääntyy paljon ja heti kun uusi, upea halli on valmis! Uusi tila, uusia käyttäjäryhmiä, uusia toimintoja? Useita eri liikuntapaikkoja lähistöllä (vanhemmat voivat esim. käydä hiihtämässä kun lapsi harrastaa liikuntahallissa). Uusi jäähalli?	Keskustassa ei ole muutamaan vuoteen liikuntahallia (vanhan hallin purku, uuden rakentaminen).

Esimerkki 2: Päätösesitysten vertailu

	NYKYTILA		KUNINGATTARENRANTA		HAGALUND		NYKYISEN LIIKUNTAHALLIN SIJAINTI	
	Lyhyt aikaväli	Pitkä aikaväli	Lyhyt aikaväli	Pitkä aikaväli	Lyhyt aikaväli	Pitkä aikaväli	Lyhyt aikaväli	Pitkä aikaväli
Ihminen/Asukas								
Hyvinvointi, terveys ja terveiserot	-1	-3	2	1	2	1	-2	1
Liikkuminen ja liikunta	0	-3	2	2	2	3	-3	2
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo mm. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja kieliryhmiin liittyen	0	0	0	0	-1	-1	-2	0
Osallisuus, yhteisöllisyys ja vaikuttamismahdollisuudet	-1	-2	1	1	1	1	-1	1
Turvallisuus	0	-1	1	1	-1	1	-1	1
Työllisyys ja toimeentulo	0	0	0	0	1	1	0	0
Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä digitaalinen esteettömyys	0	0	1	1	1	1	-1	1

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

27

VAIHE 5: Päätösesityksen laadinta

- Vaihtoehtojen vertailun jälkeen esittelijä esittää päätettäväksi parhaimpana pitämänsä ratkaisuvaihtoehdon.

OHJEISTUS TOIMIELIMEN VALMISTELIJALLE

VAIHE 6: Päätöksen seuranta ja arviointi

- Tiedotetaan tehdystä päätöksestä.
- Seurataan ja arvioidaan toteutuneita vaikutuksia tarpeen mukaan.